I. N. J.

34

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

MEDICO NATURÆ MINISTRO

QUAM
AUSPICE DEO TRIUNO
ARCHIATRO SUMMO,
CONSENSU ET AUCTORITATE
INCLYTÆ ET GRATIOSISSIMÆ
FACULTATIS MEDICÆ
N ALMA ARGENTORATENSIUM UNIVERSITATE
PRO LICENTIA
UMMOS IN ARTE MEDICA HONORES
ET PRIVILEGIA DOCTORALIA
RITE CAPESSENDI,
SOLENNI ERUDITORUM EXAMINI
SUBJICIT

OHANNES NICOLAUS GROSHOLTZ,
BADENA-MARCHICUS.

Ad d. Menſis Februar. 25. M DCC XIII.

ARGENTORATI,
Typis Viduæ JOH. FRIDERICI SPOOR.

VIRO

PERILLUSTRI DOMINO

DOMINO

JOH. BAPTISTÆ

DE

KLINGLIN,

LUDOVICI MAGNI

REGIS CHRISTIANISSIMI

CONSILIARIO

EXCELLENTISSIMO,

ILLUSTRIS REIPUBLICÆ

ARGENTORATENSIS

PRÆTORI SUMMO

UNIVERSITATIS

PROTECTORI

GRAVISSIMO.

NEC NON

ILLUSTRI SCHOLARCHARUM COLLEGIO

VIRIS

GENEROSISSIMO MAXIMEQUE STRENUO, MAGNIFICIS, CONSULTISSIMIS, PRUDENTISSIMIS, AMPLISSIMIS

DOMINO

JOH. JACOBO WURMBSER,

à Vendenheim Reipubl. Reg. Argent. Prætori ac Quindecim Viro Graviſſimo, Cancellario Univerſitatis Eminentiſſimo.

DN. JACOBO WENCKER,

Reipubl. Argent. Conſulari, Tredecim Viro ac Univerſitatis Scholarchæ Meritiſſimo.

DN. JOH. REINBOLDO FRIDERICI,

Reipubl. Argentor. Conſulari Tredecim Viro ac Univerſitatis Scholarchæ Graviſſimo.

Dominis Mæcenatibus ac Patronis ſummis.

Qualemcunque hancce Diſſertationem Inauguralem humillima mente ac omni animi ſubmiſſione

D. D. D.

TANTORUM NOMINUM

humillimus Cliens

JOH. NICOLAUS GROSHOLTZ, Badena-Marchicus.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

DIſpicienti mihi, quamnam pro Diſſertatione Inaugurali eligerem potiſſimum materiam, inter multas alias, partim utiles, partim curioſas, nulla magis, quam de Medico Naturæ Miniſtro arriſit, ideo quod multa in ac materia & jucunditatem & utilitatem maxi- nam habentia occurrant, quid enim jucundius, uam Naturæ in corpore bene operantis varias actio- es, tam ad præſervandum corpus quam à morbis berandum inſtitutas contemplari? quid utilius Me- ico, quam viſis hiſce actionibus & probe memo- iæ impreſſis, Naturam morborum Medicatricem nitari? Verum enim vero cum hac de re varios uthores conſulerem, tot ac tantis involutam diffi- ultatibus eam deprehendebam, ut à propoſito de- ſtere animus eſſet. Nihilominus tamen jucunditas

& utilitas materiæ cum ſumma cupiditate altius in hocce myſterium inſpiciendi, calcar addebant cœptum opus continuandi: difficultates enim in Medicina & inprimis in hac nobili materia occurrentes qui metuit, is ſane degenerem Naturæ filium ſe demonſtrat. Noli autem B. L. mihi tantum arrogantiæ tribuere, quaſi vires meas ad exhauriendam hancce materiam, in qua jam præſtantiſſimi deſudarunt viri, ſufficientes exiſtimem, lubens potius fateor oneri huic ferendo humeros meos minus eſſe pares; quare B. L. ut ea, quæ hac de materia prolaturus ſum, æqui bonique conſulat, obnixe rogo. Quo vero eo meliori ordine in tractanda hac materia progrediar, agam 1. de Natura. 2. de Methodo Naturæ in conſervando & à morbis liberando corpore & 3. de Medico Naturæ methodum tam in ſtatu ſano quam morboſo ſequente. Tu vero Alme Creator qui & Naturam & Medicum ejuſdem Miniſtrum ex nihilo produxiſti, gratia tua mihi adſis, quo, quæ de admirandis tuis operibus in hac Diſſertatione proponam, cedant in S.S. Tui Nominis Gloriam, proximique ægrotantis ſalutem.

SECTIO

SECTIO I.

DE

NATURA.

§. 1.

NAturæ vocabulum, ſi ullum aliud, in Phyſicorum & Medicorum Scholis eſt frequentiſſimum, ita ut ubique non ſolum in libris occurrat, ſed etiam ſæpiſſime in Auditoriis audiatur, ſed tot atque diverſis modis ſumitur, ut multæ inde difficultates oriantur; ıre ad haſce præſcindendas, varias vocabuli Naturæ ſignifiiones præmittam. Sumitur autem 1. pro ipſo DEO, ſive Natura Naturante, quamvis hæcce vocabuli acceptio ſaſit abſurda & à Philoſophis Grillopœis introducta. 2. Sutur pro Eſſentia rei, v. g. dicimus, hanc eſſe naturam honis, canis &c. 3. Accipitur pro eo, quod homini congeum eſt, ſive quod habet à nativitate; e. g. Hippocrates it Hominem natura totum eſſe morbum: aut homo naaliter (ſive à prima nativitate) pertinax vocatur. 4. Sutur etiam interdum pro interno motus principio, quando imus omne corpus grave natura deſcendere deorſum. Quandoquidem ſignificat ordinem rerum naturalium. v. g. ura nocti dies ſuccedit. 6. Sumitur etiam pro univer-, quando dicimus Cerberum, Unicornu verum quadru- &c. non dari in rerum natura. 7. Aliis denotat quaſi ıi Deitatem quandam, DEO ſubordinatam univerſum cce gubernantem. De quibus omnibus vocis naturæ acptionibus & animadverſionibus in eas videri poteſt Boyle Tractatu de ipſa Natura Sect. 2. p. 9. & ſeq.

§. 2.

§. 2. Hæ tamen vocis naturæ acceptiones magis uſuales ſunt in Phyſicorum quam Medicorum Scholis, ab hiſce enim vocabulum naturæ diverſis adhuc modis ſumitur & ſic multis diſſidiis anſa præbetur. Plurimi Recentiorum qui Carteſii & Mathematicorum caſtra ſequuntur, ſub vocabulo naturæ nil niſi mechaniſmum corporis intelligunt; Audiamus de hac re Sydenhamium opuſc. p. 158. *Ego, inquit, quoties cunque naturam nomino, toties cauſarum naturalium complexum quendam ſignificari volo, quæ quidem cauſæ brutæ licet & omni conſilio deſtitutæ, non tamen ſine ſummo conſilio reguntur, dum ſuas quæq; operationes edunt, ſuoſq; effectus exſequuntur. Nimirum ſupremum illud Numen, cujus vi producta ſunt omnia, & à cujus nutu dependent, infinita ſua ſapientia ſic diſpoſuit omnia, ut ad opera deſtinata ſe certo quodam ordine atq; methodo accingant, neque fruſtra quicquam molita, neq; niſi quod optimum eſt, ac toti corporis fabricæ ſuiſq; privatis naturis maxime accommodum exſequentia, perinde ac avtomata non pro ſuo, ſed artificis conſilio moventur.* Alii vero quamvis ab hiſce parum diſſentiant, exiſtimant potius fluidæ atque ſubtiliſſimæ cuidam parti naturæ nomen competere, ideo quod partes corporis non niſi pati queant, nec etiam niſi à fluidis moveantur; ideo vel animæ ſenſitivæ vel ſpiritibus animalibus Naturæ nomen tribuendum eſſe. Hiſce contrarii ſunt alii, qui cum Hoffmanno actionibus rationalibus, animam rationalem, animalibus, ſenſui ſcilicet & motui, animam ſenſitivam, vitalibus vero & naturalibus Circulum ſanguinis præficiunt, eumque Naturam vocant. Alii per Archæum nil niſi naturam Medicorum intelligunt: idem volunt qui Reges corporis Microcoſmetorem, Gardimelech, Gaſteranacem, Bithnimalcam in ſcenam produxerunt. Alii ſpiritum peculiarem ab anima rationali & corpore diſtinctum introduxere. Alii tandem abſonum putantes duplicem corporis rectorem ſtatuere, quorum alter animalibus & voluntariis, alter vero vitalibus præſit actionibus, per Naturam nil niſi animam rationalem intelligunt, ideo quod hæc præcipua hominis pars ſit, & ab ea vita unice dependeat. Et quis varias acceptiones alias in Medicorum Scholis uſuales enumeret.

§. 3. E

§. 3. Ex quibus apparet, quantis difficultatibus ob-
oxia ſit hæc de natura materia & quam difficile ſit ex hiſce
robabilem ſententiam eligere, cum ſingulas earum Viri Docti
Celeberrimi defenderint & adhuc defendant. Ut tamen
tiam meam aperiam opinionem, ex omnibus ultima vocis
aturæ acceptio mihi præcæteris probabilis admodum videtur,
uicquid etiam à diverſum ſentientibus in contrarium pro-
ratur. Rationes autem quæ me movent, ut ſententiæ huic
ibſcribam, ſunt ſequentes. 1. quoniam anima eſt cauſa vitæ
ique à corpore ſeparata vita perit & vice verſa quamprimum
vulo communicatur, rudimenta vivere incipiunt, id quod
otiſſimum ex puncto ſaliente apparet: imo ipſa S. S. Gen. 2.
7. nos docet, Deum corpori ex terra efformato ſpiraculum
itarum inflaſſe, aut uti Lutherus tranſtulit: Und Er bließ
m den lebendigen Odem in ſeine Naſen: per quod ſpi-
culum vitarum hactenus omnes nil niſi animam rationalem
tellexerunt. Si Ergo uti ex hiſce apparet, anima rationalis
t cauſa vitæ, neceſſario quoque in actiones corporis ad vitam
eceſſarias habere dominium eaſque ita inſtituere debet, ut
orpus in vita conſervari poſſit. 2. Quia corpus propter ani-
am creatum eſt, ut ſcilicet ei in actionibus ſuis ceu inſtru-
entum inſerviat; unde etiam hocce læſo anima, quamdiu
rpori juncta eſt, actiones ſuas minime peragere, imo ne rite
gitare quidem poteſt, id quod ex exemplo dormientium,
lirantium & ebriorum apparet. 3. Quoniam magna inter
tiones vitales & animi mores eſt convenientia v. g. ubi ſan-
uis libere movetur, uti in ſanguineis, homines natura ſunt
lares & ad voluptates proni. Habere autem animam po-
ntiam in actiones vitales apparet. 4. ex animi pathematibus,
æ pro affectuum diverſitate circulum ſanguinis modo acce-
ant, modo retardant. 5. Quoniam adeo arcta eſt connexio
ter actiones vitales & animales, ut abſonum foret duplicem
ctorem corporis conſtituere, alterum rationalem, alterum
ro ratione carentem, & huic tamen poſteriori plus ſapientiæ
dirigendis actionibus vitalibus & morbis curandis tribuere
iam priori. Arcta autem connexio exinde apparet, quod

ſanguis à corde per arterias ad caput propulſus continuo ad cerebri ſubſtantiam corticalem fluat, è cujus minutiſſimis glandulis fluidum nerveum ſubtiliſſimum in exiliſſimos medullaris ſubſtantiæ tubulos infunditur, ac per nervos in univerſum corpus diſtribuitur. Limites Ergo in capite ponendi ſunt, eo in loco, ubi ſecretio ſucci fit nervei, ita ut animæ ſenſitivæ aut cujuſcunque principii agentis imperium eodem in loco ceſſet; animæ vero rationalis imperium ibidem incipiat Imo ulteriori adhuc opus eſſet diviſione, & principio vitali adhuc vindicari deberent nervi ad cor, Ventriculum, inteſtina aliaque viſcera vitalibus & naturalibus actionibus inſervientia tendentes, iis ſolis animæ rationali relictis, qui ad motus requiruntur voluntarios. 6. Imo animam in ipſas quoque actiones naturales habere imperium exinde apparet, quod facta ſolum mentione cibi cujuſdam delicati appetitus ſtatim excitetur, & totum os ſaliva perfundatur, cum tamen hic nulla adſint effluvia, quæ nares certo modo afficere & in cerebro ſpiritus animales ita & quidem certo modo diſponere queant, ut peculiari & certo modo ad Ventriculum & glandulas oris fluere & ex hiſce certo & nondum adeo cognito modo ſalivam exprimere, in illo vero certum ſenſum excitare cogantur, quem appetitum vocamus. Imo è contrario etiamſi interdum delicatiſſima menſæ impoſita ſint fercula, appetitus momento citius ceſſat ejuſque locum maxima occupat nauſea, facta tantum mentione rei cujuſdam ingratæ. Quibus accedit quod etiam digeſtio in Ventriculo maxime imminuatur, ſi anima poſt ſumtum cibum aliis rebus quam maxime intenta ſit.

§. 4. Sed regerunt hic communiter 1. non opus eſſe in rebus hiſce ad animam rationalem confugere, ſed quæ in corpore fiunt actiones, fieri per ſolum mechaniſmum, & corpus ex variis viſceribus & partibus compoſitum non aliter ſe habere ac alias machinas artificiales. 2. Animam prorſus nullam in actiones vitales habere imperium, exinde clarum eſſe, quod anima invita pulſus & reſpiratio nihilominus continuent, & anima etiamſi vellet, pulſum cordis prorſus non retardare aut impedire poſſit. 3. In brutis anima rationali de-

ſtitutis

ſtitutis actiones vitales fieri uti in homine. 4. Injurium fieri Deo, hunc enim ſolam atque unicam cauſam motus eſſe, animam autem per ſe nil poſſe efficere. 5. Animam prorſus nullam habere cognitionem harum actionum, cum tamen ceu ſubſtantia intelligens actionum ſuarum conſcia eſſe deberet. Nec etiam 6. comprehendi poſſe, quomodo anima ad actiones vitales concurrere poſſit, & longe clarius omnia explicari poſſe per mechaniſmum. Ad quæ tamen facile reſponderi poteſt, mechaniſmum non excludi, ſed partes corporis eſſe animæ inſtrumentum, quibus ad perficiendas operationes utitur, uti alii quoque artifices. Duæ enim hominis ſunt partes eſſentiales altera materialis, altera vero immaterialis; materialis ſive corpus mere paſſive ſe habet; immaterialis vero ſive anima eſt principium activum, quod omnes concedunt, merito Ergo huic officium corporis regendi committitur. Animam variis modis alterare poſſe & turbare actiones vitales ex ſuperioribus patet: quod autem pulſum cordis non immutet prægnans ſatis eſt cauſa: cum enim à motu ſanguinis continuo omnes ſecretiones & vita ipſa dependeat, ita ut totalem motus ſanguinis intermiſſionem mors preſſo pede ſequatur; abſurdum ſane eſſet, ſi anima motum huncce tollere aut retardare vellet, idem enim eſſet ac ſi proprium expeteret interitum. Quod autem in brutis quoque fiant actiones vitales, nihil ad rem facit, certiſſimum enim mihi videtur, cuivis animæ potentiam à DEO conceſſam eſſe corpus ſuum conſervandi & à periculis imminentibus præſervandi: in puras enim machinas qui bruta transformant, nimis mechanice philoſophantur. Quomodo autem injuria fiat DEO, ego quidem non video, nam dum animæ potentia corpus regendi conceditur, concurſus DEI non excluditur. Et quod quintam concernit objectionem anima inſcia omnia hæcce fieri, ea tanti momenti non eſt; cum enim nihil ſit in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu, quomodo anima poteſt habere cognitionem eorum in intellectu. Cognoſcit tamen anima & dignoſcit ſenſu quodam interno, qui hinc non immerito à quibuſdam vitalis appellatur. Et poſito rem hancce eſſe admodum obſcuram

 &mo-

& modum quo anima corpus regit & operationes ſuas perficit, adhuc latere, quid inde ſequitur, anne ab ignorantia modi ad negationem rei valet conſequentia. Quænam quæſo evidentia & claritas eſt in mechaniſmo? plures ſane hic occurrunt difficultates, quam in priori opinione; effluvia enim certa, quæ certo modo afficere & ad certos motus animalia diſponere debent, parum lucis affundunt mechaniſmo.

§. 5. Pro certo Ergo habeo animam humanam rationalem eſſe principium illud activum quod mediantibus partibus mechanico ordine conjunctis omnes operationes corporis tam in ſtatu ſecundum quam præter naturam peragit, omniaque juxta ordinem à DEO præſcriptum ita diſponit, ut corpus quantum poſſibile in ſtatu ſano conſervetur & à morbis liberetur, verbo eſſe Naturam Medicorum. Quo vero appareat qua methodo utatur natura, eam brevibus ſubjungam.

SECTIO II.
DE
METHODO NATURÆ.

CAPUT I.
DE
NATURÆ METHODO IN STATU SANO.

§. I.

DUplicem eſſe corporis humani ſtatum, alterum ſecundum naturam, alterum vero p. n. Tyronibus Medicinæ notum eſt: in quo duplici ſtatu diverſa etiam methodo natura utitur. Generale inſtrumentum quod natura in utroque ſtatu requirit, eſt motus, qui ſtatim in prima conceptione in ovulo cernitur; ſemen enim maſculinum (quo cum etiam in coitu fœcundo animam ipſam ovulo communicari certo perſuaſus ſum) aut poti-

potius ejus portio ſubtilior ſive ſpirituoſa dum ad ovulum penetrat, prima rudimenta fœtus in eo contenta, motu vitali hactenus deſtituta, ita commovet & diſponit, ut vitali aura turgida moveantur & humore ambiente nutriantur, qui motus etſi ab initio obſcurus ſit, mox tamen in puncto ſaliente apparet. Et quando poſtmodum (non ſufficiente ad nutritionem liquore ovuli) ex utero materno major indies ſucci nutritii copia ad placentam uterinam deponitur, anima corporis præſens mediante motu eum continuo ad quaſvis corporis partes, ſi non æqualiter, proportionaliter tamen diſtribuit, ita ut ſic ſenſim ſenſimque omnes fœtus partes explicentur & decentem magnitudinem acquirant; quæ nutritio ad nonum uſque menſem durat, quo tempore fœtus jam perfectus & maturus in hunc mundum editur. Cum vero hic nutritius ſuccus admodum ſit purus, parum quoque ſordium excrementitiarum ab eo ſecernitur, iis exceptis quæ pedetentim ad inteſtina ſub nomine Meconii deponuntur.

§. 2. Nato itaque infante debito alimento opus eſt, quo nutriri & augeri queat; primum ipſius nutrimentum, DEO ita decernente, eſt lac maternum ſeroſius, quod à quibuſdam male infantibus recens natis denegatur, optime enim meconium purgat, & primas vias abſtergit; cum vero hoc non ſufficiat, pultes ipſi junguntur ac ſucceſſu temporis alii quoque cibi ac potus: quoniam autem omnes hi plures adhuc in ſe continent partes recrementitias ad nutritionem corporis ineptas, variis præparationibus opus habent in ore, Ventriculo & inteſtinis, quem in finem etiam omnia viſcera ita apte diſpoſita ſunt, ut præparationes hæ commode in iiſdem fieri queant: affunduntur quoque hoc ipſo tempore varii humores alimentorum digeſtionem facilitantes eaque diluentes, ut eo commodius per vaſa lactea & ductum thoracicum Maſſæ ſanguineæ infundi queant. Sed ne ſic quidem ſatis præparatus eſt humor hic, ita ut naturæ intentioni inſervire & ſanguinem vitæ balſamum conſtituere poſſit, quare in corde non ſolum ope ſyſtoles conquaſſatur, ſed & in pulmonibus ab aëre ita reſolvitur, ut ſpumeſcens & floridus exinde effluat. Hoc ipſo au-

tem ſatis aptus redditur, ut commoda per viſcerum & glandularum vaſa & poros tam patentiores quam anguſtiores pertranſire queat. Tranſitus autem hic per poros admodum neceſſarius eſt, quoniam non ſolum ſanguis, concurrente quarumvis partium tono, ſubtilior redditur, ſed etiam varii liquores partim utiles, partim vero inutiles à ſanguine ſecernuntur.

§. 3. Nihil autem magis & facilius in corpore coacervatur quam ſerum, id quod partim ab alimentis ſucculentis, partim à potu aſſumto, partim à ſanguine fatiſcente dependet, cum vero hocce omnium facillime corrumpi queat, natura provida in variis colatoriis id à ſanguine ſeparat & per commoda loca evacuat. Maxima ejus portio ſecernitur in peripheria corporis partim ſub forma vaporis inſenſibilis, partim ſub forma ſudoris ſenſibilis: ſimiliter non contemnenda copia ſecernitur per renes, tanta tamen non eſt ac ea, quæ per cutim fit, ut propterea non adeo abſurde ſtatuerit Sanctorius, plus una die ſeri per tranſpirationem inſenſibilem, quam quindecim dierum ſpatio per reliqua excretoria loca evacuari. Utrumque hocce ſerum non paucas in ſe continet particulas ſalinas, ♁reas & 🜍reas, plus vel minus abundantes pro diverſa temperamentorum conditione. Multum quoque ſeri plus vel minus viſcidi in ore, naribus, ventriculo & inteſtinis ſecernitur, ut alias ejuſdem ſecretiones ſilentio prætercam.

§. 4. Quoniam vero ſanguini etiam particulæ 🜍reæ inſunt, quæ continuo motu acriores redduntur, & ſic laudabilem ſanguinis ſtatum pervertere facile poſſunt, natura eas beneficio hepatis ſeparat & per peculiares ductus partim immediate ad inteſtina, partim vero ad folliculum felleum mittit ſub nomine bilis: ubi cibis mixta eos à putredine præſervat & inteſtina ſtimulando clyſteris naturalis vice fungitur, ac tandem cum Scybalis per alvum excernitur.

§. 5. Quo vero viſcerum atque reliquarum partium tonus in debito vigore permanere queat, partim ſufficiens lymphæ copia partes perluit & ad flexilitatem fibras aptas reddit, partim vero ſubtiliſſima lympha in cerebri corticali ſub-

ſtantia

ſtantia ſecreta, in medullaris ſubſtantiæ tubulos (è quibus poſtmodum collectis nervi omnes fiunt) infuſa, & à nervis excepta, ſubtiliſſimos horum tubulos ad omnes partes diſtributos inflat & irrigat, ut hoc modo motus debito modo celebrari & partium tonus conſervari queat.

§. 6. Hiſce omnibus autem ſecretionibus natura nil niſi corporis ſui conſervationem intendit, cum enim hocce ex materia diverſa, laxe cohærente & ſic eo facilius adſeceſſum & putredinem prona, conſtet, omnes eæ partes, quæ vel actu jam inutiles, vel ad corruptionem pronæ ſunt, à natura ſummo ſtudio ſecernuntur & excernuntur, quo natura ultimum ſuum aſſequatur finem, qui eſt vita & ſanitas, vita enim nil niſi conſervatio corporis à putredine eſt, ad quam tamen vi intrinſecæ conſtitutionis admodum inclinat.

CAPUT II.

DE METHODO NATURÆ IN STATU MORBOSO.

§. 1

CUm vero partim ob intemperantiam in affectibus, aut non ſatis prudentem inſtitutam alimentorum electionem alioſque in Diæta errores commiſſos, partim vero ob varias cauſas externas, in quas natura nullam habet potentiam, quæque ejus vim ſuperant, varia heterogenea in corpore generentur, quæ pro majore vel minore activitate modo ſubitaneam, modo vero lentam corpori minantur deſtructionem, natura juxta conceſſam à ſummo rerum Arbitro facultatem, variis motibus inſurgit, quo mature, id quod corpori interitum minatur, expellat, unde etiam pro diverſitate cauſæ morbificæ & pro diverſa partium, reſpectu temperamentorum, conſtitutione motus inter ſe admodum differunt.

§. 2. Quamvis autem motus hi, reſpectu ſtatus ſani non ſint ſecundum naturam, non tamen pro abſolute præter naturali-

naturalibus & prorſus vitioſis habendi ſunt, omnes enim au ſaltem plerique ad certum finem tendunt, qui toti œconomia eſt ſalutaris: ubi tamen obſervandum eſt, naturam non ſem per fine ſuo potiri, idque vel ob vehementiam cauſæ, natura potentiam ſuperantis, vel quia natura motus perverſe inſtituit æque enim in phyſicis ac in moralibus erroribus variis obno xia eſt.

§, 3. Ut vero appareat, qua methodo natura in morbi utatur, præcipuas eorum claſſes recenſebo, & cum commu niſſimum omnium vitium ſit plethora, morbis ab eadem de pendentibus primum tribuam locum. Plethoram in corpo ribus alias ſanis dari poſſe, hodie nemo facile, niſi qui cum ſubtilibus quibuſdam Medicis philoſophicis errare, quam cum veris naturæ miniſtris ſapere magis volunt, negabit Hæc autem cum vel ultra modum commota variis malis an ſam præbeat, vel ſanguinis ſpiſſitudinem, multorum morbo rum cauſam, poſt ſe trahat, provida natura omni fere ætati tempore ſanguinem ſuperfluum evacuat. Nil dicam hoc loco de maxime naturali ſanguinis menſtrui evacuatione in feminis ſed ſaltem de iis mihi ſermo eſt, quæ in feminis partim, partim vero in viris ſumma cum euphoria contingunt. Notabile autem eſt naturam in hiſce reſpectu certarum ætatum per di verſa quoque ſanguinem ut plurimum evacuare loca, in pue ris v. g. per nares, in adoleſcentibus & juvenibus per pulmo nes, in ætate virili per vomitum cruentum, poſtea vero in ætate conſiſtente per hæmorrhoides ac tandem per mictum cruen tum; ut taceam varicum manationem in quibuſdam obſer vatam, ut & alias inſolitas vias. Antequam v. hujuſmodi hæmorrhagiæ contingunt, varii ſentiuntur motus magis vel minus ſenſibiles, ad partem, per quam fieri debet hæmorrhagia, tendentes, qui interdum adeo pertinaces ſunt, ut vix ac ne vix quidem refrænari queant. Imo interdum etiam ſtata rever tendi obſervant tempora, manifeſto indicio non confuſos eſſe iſtos motus, & à ſola quadam, quam vulgo ſupponunt, irrita tione dependere, ſed revera ad certum quendam finem obti nendum inſtitui. Motus hoſce poſtmodum ſequitur, ut plu-

rimum

rimum congeſtio ſive coacervatio ſanguinis circa partem ad ſanguinis excretionem deſtinatam, id quod varia manifeſtant ſymptomata: v. g. hæmorrhagiam narium (inprimis ſi critica fuerit in morbis) præcedunt frigus inferiorum partium, alvi adſtrictio, urinæ paucitas & tenuitas, ſudoris ſuppreſſio, tenſio hypochondriorum inprimis dextri, quæ poſtmodum dolor capitis gravativus, faciei inflatio & rubor, vaſorum circa collum & tempora turgeſcentia & pulſatio, oculorum prominentia, ſiccitas ac rubor, ſibilus aurium, vertigo, narium ſiccitas & pruritus & tandem hæmorrhagia ſequuntur. Ita etiam hæmoptyſin præcedunt plerumque gravativus pectoris dolor, reſpirandi difficultas atque anguſtia, flatulentia circa primas vias, frigus extremorum, cutis horripilatio, vaſorum detumeſcentia &c. Pariter vomitum cruentum præcedunt alvi adſtrictio, murmur ventris, dolor tenſivus hypochondrii plerumque ſiniſtri, interdum etiam dextri &c.

§. 4. Pleræque modo recenſitarum hæmorrhagiarum, ſi legitime procedunt, nullum damnum corpori inferunt, ſed potius id à multis morbis præſervant. Quod ſi vero debitum ſucceſſum non nanciſcantur, plura inde ſequuntur incommoda, hæmorrhagiam v. g. narium ſuppreſſam dolor capitis gravativus, vertigo, otalgia, odontalgia, inflammationes &c. Sequuntur: hæmoptyſin non ſuccedentem plerumque Pleuritis, Peripnevmonia, Vomica, Phtiſis &c. Vomitum cruentum (ſi ſcilicet ſanguis circa Ventriculum congeſtus, nec iterum diſcuſſus fuerit) ſtagnatio ſanguinis in liene, Vomitus nigrorum ſive Morbus niger Hippocratis, inflammatio lienis, hydrops &c. Hæmorrhoides ſuppreſſas malum hypochondriacum & iſchiadicum, colica hæmorrhoidalis, cum mictu cruentum (?) & calculo excipiunt. Ita ut ex hiſce appareat, præſente plethora ſatius eſſe hæmorrhagias procedere (licet & hoc non ſine inſigni moleſtia contingat) quam eaſdem ſupprimi.

§. 5. Quodſi vero ſanguis, hæmorrhagiis non ſuccedentibus, circa partes ſtagnans ſpiſſeſcat & tandem plane corrumpatur, quale quid in Inflammationibus contingit, natura iterum huic malo variis motibus ob viam it; Sanguis omnibus

bus conſentientibus eſt liquor vitalis, qui in corporis variis partibus ita depuratur, ut eo felicius vitæ inſervire poſſit: hic itaque ſi putredinem in corpore concipit, rationi obvium eſt, ingens toti corpori periculum inde imminere, corruptio enim hæcce facillime aliis quoque partibus communicatur & invaleſcens eas vita privat, id quod manifeſtiſſime in ſphacelo videmus; imo niſi partes ſphacelatæ illico amputentur, brevi totum corpus corrumpitur & vita perit. Quare ſumme neceſſarium eſt, ut partes actu jam corruptæ mature è corpore eliminentur: quem in finem ſanguis majori copia ad partem affectam propellitur, quæ hinc rubet atque tumet, & dum ſanguis per poros anguſtos tranſprimitur, pars quoque calorem concipit: hoc ipſo autem, inprimis ſi materia corrupta in minori adfuerit quantitate, partes corruptæ à præter labente ſanguine eluuntur & inflammatio diſcutitur: quodſi vero corruptio fuerit major, continuo affluxu partes acriores auferuntur, tenues vero exhalant & hoc modo ulterior corruptionis progreſſus impeditur: quod vero remanet, craſſius eſt & pus conſtituit. Ubi vero nimis præceps fuerit ſanguinis corruptio & ad ſphacelum tendit inflammatio, etſi etiam ab initio motus ad avertendam noxam inſtituantur, languidi tamen poſtmodum redduntur ac tandem prorſus remittunt, quoniam hæc corruptio naturæ ejuſque motuum vim ſuperat, atque ſic fruſtra motus inſtituerentur. Hoc loco adhuc notandum eſt, ſi inflammatio partes nobiliores aut viſcera affligit, uti ſunt hepar, pulmones, Ventriculus &c. quod tum temporis motus longe ſint majores, verbo febriles: cum enim longe majus corpori exinde immineat periculum, ſi viſcera actionibus vitalibus & animalibus inſervientia patiuntur, longe majores quoque inſtitui debent motus, ut corruptio eo citius tollatur.

§. 6 Ad plethoræ imminutionem pertinent etiam diarrhoeæ ſpontaneæ, quæ etſi ſæpius diu durent, corpori tamen ſalutares ſunt: ita Studioſus quidam viginti annorum à Scabie retropulſa varia patiebatur Symptomata per longum ſatis tempus; tandem tempore verno affligebatur diarrhœa largiſſima,

con-

contra quam ceu ſymptomaticam, uti putabat, varia à Medicis præſcripta remedia uſurpabat; cum vero hæc omnia fruſtranea eſſent, nec ullum virium ſentiret diſpendium, naturæ opus committebat, unde elapſis tribus ſeptimanis cum diarrhœa omnia reliqua mala (inter quæ inprimis ulcera in tibia dextra ſatis profunda, ultra aliquot menſes, omnibus remediis à Chirurgo fruſtra applicatis, continuo ichorem plorantia, attentionem merebantur) diſparebant.

§. 7. Huc referri etiam meretur variorum heterogeneorum in Ventriculo & inteſtinis collectorum per vomitus ſpontaneos evacuatio, unde gravitas, quam in Ventriculo ſentiebant ægrotantes, momento citius ceſſat & appetitus redit. Quorſum etiam ea pertinet excretio, quando natura per nares magnam ſeri mucidi copiam evacuat in Coryza, unde caput, quod antea ſtupidum erat, maxime alleviatur, & hinc etiam non immerito à vulgo Coryza pro evacuatione valde ſalutari habetur.

§. 8. Hujuſmodi excretiones ſi legitime procedunt, abſque inſignibus motibus contingunt: quod ſi vero materia quædam heterogenea plus vel minus viſcida acris aut corroſiva vel in primis viis vel in viſceribus, vel in ipſo ſanquine hæret, quæ, ſi relinqueretur, vel citius, vel tardius damnum inferre poſſet corpori, majores longe inſtituuntur motus, qui, quo magis deleteria vel activa eſt materia, eo magis etiam intenduntur. Hujuſmodi motus potiſſimum cernuntur in febribus tam intermittentibus quam continuis iiſque tam benignis, quam malignis. Motus hi vulgo quidem deducuntur à materia, cui vim fermentativam irritantem adſcribunt plerique, ſed magis probabile mihi videtur, eos inſtitui à natura propter talem materiam, ut ſcilicet ea, qua fieri poteſt celeritate, corrigatur & è corpore expellatur. Si enim dependerent à materia, continuo abſque ulla intermiſſione durare deberent; nec etiam ordo febrium adeo exactus eſſet, ſymptomata enim non variant, ſed fere ſemper ſunt eadem, quamvis in quibuſdam mitiora in aliis vero graviora obſerventur.

 Qui-

Quibus accedit, quod nonnunquam febres nulla præſente materia à ſolo terrore vel ſola nauſea oriantur.

§. 9. Cum itaque materiæ tales morbificæ ita comparatæ ſint, ut una vice evacuari nequeant, præparatione opus habent; quem in finem repetitis vicibus natura contra eaſdem inſurgit in paroxyſmis febrium tam intermittentium, quam continuarum. Inſtrumenta autem, quibus natura utitur, ſunt motus tonicus cordis & reliquarum partium. Et cum in febribus inprimis intermittentibus materia febrilis plerumque vel in primis viis, vel etiam in viſceribus circa eaſdem hæreat, ac viſciditate & acrimonia plus vel minus excedente prædita ſit, natura ope motus tonici partes externas conſtringit, ut non ſolum ſanguinis venoſi fluxus ad partes internas promoveatur, ſed etiam arterioſi ad eaſdem affluxus impediatur: id quod eum in finem fit, ut, dum ſanguis circa partes & viſcera interna majori copia colligitur, major ſeri fiat ſecretio, quo materia peccans eo magis dilui & ad excretionem apta reddi queat. Ex quo ipſo varia oriuntur ſymptomata, dum enim cutis ita conſtringitur, & ſanguinis minor eſt copia in partibus externis, neceſſario pallor & extenuatio habitus corporis, eminentia pororum, vaſorum detumeſcentia cum horrore ſequuntur. Quando vero circa interiores partes majori copia colligitur, ſequuntur anxietates præcordiorum, nauſea, vomitus & interdum diarrhœa. Cum vero hiſce peractis ſtrictura ceſſet in habitu corporis, ac pulſus hoc ipſo tempore augeatur & celerior reddatur, habitus non ſolum corporis turgidus iterum redditur, ſed & ſanguis ob celeriorem circulationem maxime incaleſcit, quibus jungitur neceſſario ſitis & ob vaſorum intumeſcentiam dolor capitis, donec tandem ſufficienter per frequentiores circulationes reſoluto ſero, ſudor ſequatur & paroxyſmus finiatur. Paroxyſmi hi plerumque graviores redduntur uſque ad quartum ac poſtea eorum impetus ſenſim ſenſimque ceſſat, donec tandem, inprimis ſi ætas & anni tempus conſpirant, febris præterlapſo ſeptimo prorſus finiatur.

§. 10. Ubi vero magis activa fuerit cauſa morbifica, qualis in febribus continuis, tam benignis, quam malignis deprehenditur, majori etiam vigilantia opus eſt, quare etiam natura continuo contra hancce materiam pugnat; & quamvis aliquando ab impetu aliquo modo remittat, ſtatis tamen temporibus iterum, in exacerbationibus ſcilicet continuarum, contra eam inſurgit, donec tandem eam ſufficienter correctam per commoda excretoria loca expellere queat.

§. 11. In exanthematicis autem febribus, ubi materia febrilis cauſticæ eſt indolis, ſumma cum vigilantia continuo agit natura, & materiam illam à viſceribus vitæ maxime inſervientibus ad peripheriam corporis propellit, eamque ibidem ita diluit & maturat, ut etiam, niſi admodum corroſiva fuerit, nullum cuti inſigne damnum inferre queat.

§. 12. Illud autem quam maxime notandum eſt, quod natura in hiſce morbis non ſolum certum ſymptomatum ſed etiam dierum ſervet ordinem: in tertiana v. g. intermittente, uti antea jam indigitatum fuit, febris ceſſatio poſt ſeptimum obſervatur paroxyſmum: continuæ ſeptenariis aut ſemiſeptenariis finiuntur diebus: id quod quam maxime apparet in Variolis, quæ ſemiſeptenario ſeu quarto die erumpunt, ſeptimo ſuppurantur uſque ad undecimum, ubi ad decimum quartum uſque aridæ redduntur ac poſtea ad vigeſimum primum uſque decidunt.

§. 13. Et hæc omnia Natura ſola abſque ullius adminiculo feliciſſime peragit & expellendo materias noxias corpus ab interitu vindicat, quod curationes febrium intermittentium, continuarum, malignarum, imo peſtilentialium ipſarum, ſpontaneæ ſatis ſuperque teſtantur: ita ut, ſi comparatio inſtituatur inter eos, qui à natura ſponte curantur & qui artis ope ſanantur, longe major priorum quam poſteriorum futurus ſit numerus.

§. 14. Hæc de motibus naturæ ad conſervandum corpus ſuum inſtitutis ſufficiant, ſpecialiter enim in quibuſvis morbis naturæ methodum demonſtrare velle & arduum & prolixum nimis foret. Cum vero ſæpiſſime varia occurrant

 impe-

impedimenta naturam in opere ſuo impedientia, videbimus jam quomodo impedimenta iſta Medicæ artis ope removeri debeant, ut poſtmodum laudabilis, quem natura intendit, exinde ſequatur eventus: ex quibus ſimul apparebit, an, quando & quomodo Medicus ſit naturæ miniſter. Antequam vero impedimenta iſta recenſeam, prius pauca quædam officium Medici in conſervanda ſanitate ſpectantia, tradam.

SECTIO III.
DE MEDICO NATURÆ MINISTRO.

CAPUT I.
DE MEDICO NATURÆ MINISTRO IN PRÆSERVATIONE MORBORUM.

§. 1.

QUamvis in conſervanda ſanitate quilibet exacte diætæ regulas obſervando ſui ipſius Medicus eſſe poſſit, pauci tamen ſunt, qui eas obſervant, aut quomodo eas obſervare debeant, intelligunt, ita ut ideo ſæpius Medico diætam præſcribente opus ſit. Non autem hic prolixas iſtas regulas hinc inde in libris diæteticis traditas, intelligo, multis enim earum parum veritatis ineſt, ſed illas tantum volo, quæ naturæ methodo exacte reſpondent.

§. 2. Cum Ergo Natura in eo tota occupata ſit, ut corpus ſuum nutriat, à putredine & deſtructione præſervet, ac ad nutritionem ineptas particulas & ad putredinem pronas continuo

tinuo ſecernat atque excernat, in eo quoque Medici officium conſiſtet, ut hanc naturæ methodum imitetur. Non opus autem eſt ex Phyſiologia prolixe repetere, quomodo corpus nutriatur, ſed ſufficit verbo indicaſſe, lympham particulis gelatinoſis imprægnatam eſſe corporis nutrimentum, eamque ex alimentis provenire; Modicum autem id eſſe, quod ad nutritionem requiritur, & hinc lympham iſtam, reſpectu alimentorum plus vel minus hujus lymphæ gelatinoſæ poſſidentium, abundare poſſe, ac exinde abundantiam humorum oriri. Cum vero inter partes ſolidas, per quas fluidæ tranſeunt, & fluidas continua debeat eſſe proportio, ita ut fluidæ per illas abſque impedimento moveri queant, rationi obvium eſt, præſente lympæ aliorumque humorum abundantia, motum fluidarum liberum per ſolidas impediri. Ex quo duo proveniunt inſignia incommoda, ſanguis enim cum debito modo nec etiam tanto cum impetu per ſolidas propelli queat, ſpiſſior evadit, quod incommodum alterum preſſo pede ſequitur, dum nimirum ſanguis ob ſpiſſitudinem minimos colatoriorum poros pertranſire nequit, multæ ſordes in corpore remanent & humores vitales facile pervertunt.

§. 3. Quapropter ad præcavenda varia incommoda majora Medicus naturæ ſuppetias laturus 1. diætam exactam præſcribat, ut ſcilicet tantum ciborum aſſumant homines, quantum corporis nutritio poſtulat: quodſi vero plus aſſumant, ciborum quam neceſſitas exigit, jubeat 2. ut corpus ſufficienter motu exerceant, hunc enim optimam eſſe corporis Medicinam, jam dudum Medici agnoverunt; quod etiam exinde potiſſimum apparet, quod in motu quocunque muſculoſæ corporis partes modo contrahantur, modo relaxentur: hoc ipſo autem vaſa per haſce tranſeuntia admodum conquaſſantur ac inde ſanguis fluxilior redditur, ita ut commodius per poros partium propelli queat; cum vero non ſufficiat ſanguinem hoc modo attenuare, corpus quoque ad lenem ſudorem uſque moveatur, quo ſuperfluum evacuetur. Poſt motum autem hujuſmodi corpus aeri frigido non exponatur, hoc enim modo tranſpiratio impeditur, ſerum excretioni deſtinatum

ſtinatum ſpiſſeſcit ac corrumpitur, ex quo poſtmodum graviſſimi, teſte experientia, oriuntur morbi. Motus tamen hicce corporis fortior non promiſcue omnibus eſt imperandus, ſed quam maxime eſt diſtinguendum inter temperamenta & corpora, plethorici enim, ſanguinei & cholerici fortiores labores abſque magna plethoræ commotione, & multis inde provenientibus damnis ferre nequeunt, quare in hiſce ab initio leviori tantum corporis motu opus eſt. Quoniam vero multorum hominum conditio hujuſmodi motum non permittit, qui nihilominus appetitui indulgent, Medicus 3. per V.S. aut ſcarificationes ſanguinem abundantem evacuet, idque inprimis tempore verno atque autumnali, ubi inſignes in corpore contingunt alterationes, ac plerumque etiam morbi corpus affligunt. Quo ipſo etiam tempore 4. non ſine inſigni fructu præſcribuntur remedia laxantia, ut cruditates in primis viis natæ removeantur. Quodſi vero aliqualis etiam viſciditas ſanguini inſit aut ſordes in eo contineantur 5. lenia diaphoretica & diuretica præſervationis gratia proſunt, quippe quæ & ſanguinem fluxilem reddunt, & heterogenea ad excretionem diſponunt. Inprimis autem 6. imperet Medicus, ut animi pathemata fortiora vitent, hæc enim nulla præſente materia vitioſa morbos producere, & jam genitos maxime exaſperare valent, cum è contra ubi mens eſt ſana atque tranquilla, corporis quoque ſanitas & actionum tranquillitas ſequatur. Reliqua huc ſpectantia ad prolixitatem evitandam tranſeo, Medicus enim, qui œconomiam animalem verè callet, facile perſpicit, quomodo reliqua ad conſervandum corpus præſcribere debeat.

CAPUT

CAPUT II.
DE
MEDICO NATURÆ MINISTRO IN CURATIONE MORBORUM.

§. 1.

CUm intemperantia hominum tanta ſit, ut ſpretis etiam omnibus præceptis ad ſanitatem conſervandam neceſſariis, nihilominus appetitui & immoderatis animi affectibus inconſulto indulgeant, non poſſunt non varia inde redundare in corpus humanum mala, quibus avertendis natura ſæpiſſime impar eſt, licet varios motus inſtituat, quare Medicus hoc in caſu naturæ opem ferre & impedimenta, quantum fieri poteſt, removere debet.

§. 2. Impedimenta autem hæcce varia ſunt & quidem 1. quantitas materiæ morboſæ nimia, quam Natura removere nequit. 2. Qualitas ejuſdem: quando vel nimis tenax viſcida & ad motum inepta eſt, vel nimis acris & volatilis, ut per ordinaria corporis colatoria neque ſecerni neque excerni poſſit. 3. Quando viſcera corporis principalia, motui & depurationi humorum inſervientia, male ſunt conſtituta, hiſce enim læſis fruſtra materiæ morbificæ expulſio â natura tentatur; uti enim opifex, ita & natura abſque idoneis inſtrumentis nihil efficere poteſt.

§. 3. Sed optandum eſſet, ut Medicus hoc in caſu fine ſuo ſemper potiretur, ſæpius enim neſcio quæ fatalis cauſa ſubeſt, cujus intuitu natura abſque ulla apparente cauſa manifeſta vel motus nimios aut perverſos inſtituit, vel in iiſdem deficit, ita ut nullo modo vel motus nimii refrænari, vel natura debito modo ad motus ſufficientes excitandos ſtimulari queat, ita ut Medicus, etiamſi præſtantiſſima exhibeat remedia, neceſſario τὸ θεῖον in multis morbis agnoſcere cogatur: Ex quo apparet, Medicum deficiente natura parum vel nihil efficere poſſe.

 §. 4.

§. 4. Quo vero Medicus eo facilius naturæ ſuccurrere queat, ſollicite inquirere debet, 1. an morbus præſens ortus fuerit à cauſa quadam immateriali, gravioribus ſcilicet animi pathematibus, an vero à cauſis materialibus. In poſteriori caſu reſpicere quam maxime debet ad materiam, in priori vero magis ad naturam ejuſque motus. 2. Probe attendat ad motus naturæ, an ad obtinendum finem ſufficiant, an excedant, an debito tempore & debito modo ſuſcipiantur, an ad certa & apta loca tendant. 3. Summo autem ſtudio hic didiſtinguat ſymptomata eſſentialia ad ipſum morbum revera pertinentia, ab accidentalibus ſive poſt eſſentialibus, quæ eſſentialibus accedunt: quæ enim eſſentialia ſunt, ea nequaquam ſupprimat, ſed potius, ſi deficiunt, adjuvet; ubi vero excedunt ea, ſi quidem poſſibile fuerit, moderetur; quo natura fine ſuo potiri queat: quare non inconſulto Sydenham Medicum admonet, ut in Variolis ad febrem attendat, an ſcilicet ea ad expellendas Variolas ſufficiat, an vero excedat, quoniam optime agnovit ſolertiſſimus ille Practicus, in moderamine febris totum arcanum curandi Variolas latere. 4. Quibus cognitis eligat methodum naturæ intentioni & curandi methodo conformem, ac talia quoque præſcribat remedia, quæ intentioni naturæ ſatisfacere poſſunt: & cum natura plerumque abſque magna violentia agat, 5. Omnia draſtica & incerta vitet remedia, quæ vel motus augere, vel vires imminuere poſſunt, ac tandem 6. talem etiam præſcribat Diætam, quæ & vires conſervare & naturam in operando adjuvare queat. Hæc generalia ſunt, ad quæ Medicus attendere debet, quo vero appareat, quid Medico in variis morbis agendum, pauca quoque de iiſdem ſubjiciam.

Membrum I.

DE HÆMORRHAGIIS.

§. 1.

SUperius Sect. 2. cap. 2. dictum fuit, naturam conſulto inſtituere Hæmorrhagias, ut corpus à ſanguine ſuperfluo liberet & majora imminentia mala præcaveat. Etſi autem naturæ intentio hoc in caſu ſit laudabilis, nihilominus tamen hoc loco Medici opera requiritur, quatenus natura interdum vel excedit, vel deficit, vel per inconvenientia loca hæmorrhagiam molitur. In excedentibus Ergo hæmorrhagiis impetum ſanguinis ad partem, per quam excretio fit, imminuat, æſtum Maſſæ ſanguineæ temperet, & ſanguinis poſtea æquabilem per totum corpus diſtributionem procuret. Priori ſcopo inſervit V. S. revulſoria; 2. Nitroſa. 3. Diaphoretica cum nitroſis remixta, quibus interdum lenia adſtringentia admiſceri poſſunt: nunquam autem fortiora adſtringentia, niſi in caſu ſummæ neceſſitatis uſurpentur.

§. 2. Quando deficiunt hæmorrhagiæ conſuetæ, ad quas potiſſimum, narium hæmorrhagia, fluxus menſium & hæmorrhoidum referri merentur, varii vel in iſtis partibus, vel circa eas oriuntur dolores. Hic Medicus, ſi quidem poſſibile eſt, ſanguinem iſtum ſtagnantem evacuare debet, ne corrumpatur & majora mala producat, quare in hæmorrhagia narium ſuppreſſa, cum ſcarificationem narium Ægyptiacam nemo Europæorum facile admittat, V. S. ſanguinem emittat; quæ ſanguinis miſſio locum quoque habet in menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſione, quo ultimo in caſu optimo quoque conſilio hirudines ano applicantur: cum vero in ſtagnatione hacce ſanguis aliquam ſpiſſitudinem acquirat, eum denuo reſolvere conetur Medicus, id quod optime incidentibus & diaphoreticis efficere poteſt.

§. 3. Quodſi vero per inconvenientia loca, uti in hæmoptyſi, vomitu & mictu cruento, ſanguinis excretionem moliatur natura, Medicus ſanguinem per alia loca educat & ejuſdem impetum refrænet. Quem in finem itidem V. S. revulſoria, nitroſa & diaphoretica cum lenibus adſtringentibus proſunt: in hæmorrhagiis vero à plethora venæ portæ oriundis, præter modo recenſita Millefolium ceu ſpecificum laudat Celeberrimus Stahlius.

§. 4. Cum vero ſanguis in partibus congeſtus actualem jam conceperit ſtaſin, & ſic putreſcens inflammationes partium producat, Medicus antequam naturæ ſuppetias ferre conetur, probe inquirat, an diſcuſſioni adhuc ſit locus, an vero ad ſuppurationem aut gangrænam ipſam tendat inflammatio. Ubi diſcuſſioni adhuc locus eſt, Medicus conatus naturæ adjuvet; cum vero ob plethoram interdum vaſa nimium extendantur & ſic largiori ſanguinis ad partem affectam affluxui obex ponatur, Medicus eum per V. S. imminuat. Poſtmodum talia præſcribat interna remedia, quæ & fluxilitatem ſanguinis conſervare, particulas corruptas corrigere & per diaphoreſin aut alia convenientia emunctoria evacuare valent, id quod inprimis præſtant diaphoretica cum balſamicis mixta: quod ſi vero æſtus febrilis, uti in inflammationibus viſcerum, jungatur, nitroſa diaphoreticis addita laudatiſſimam præſtant operam. Externe autem proſunt ea quæ partem fovendo, particuliſque tenuibus penetrando diſcuſſionem facilitare poſſunt, qualia ſunt ſpirituoſa & inprimis Spir. Vin. camph. ut & ſacculi ex diſcutientibus parati & calide applicati.

§. 5. Quando ad ſuppurationem tendit inflammatio, Medicus Naturæ Miniſter eo reſpiciat, ut 1. Putredinem à M. S. arceat. 2. ſuppurationem promoveat, & 3. ut, ſi ſponte abſceſſus non rumpitur, eundem aperiat & 4. mundificati conſolidationem adjuvet. Primum ſcopum obtinet per ſuperius jam laudata diaphoretica & balſamica. Secundæ indicationi ſatisfacere poteſt iis remediis, quæ fibras cutis laxando faciliorem materiæ corruptæ receptionem procurant, quæque blando calore partium ſubtilium diſcuſſionem,

nem,

nem, materiæ craſſioris corruptionem & cutis rupturam promovent. Si vero hæcce ad cutim rumpendam non ſufficiunt, & ulterior partium corruptio metuenda eſt, abſceſſus maturus lanceola aperiatur, ſi fuerit externus. Conſolidationem quod concernit, Medicus per ſe eam præſtare nequit, quia opus naturæ eſt, impedimenta itaque ſolum naturam turbantia removere debet; impedimenta autem illa vel in ipſo abſceſſu hærent, vel ab externis dependent: in abſceſſu potiſſimum peccat acrimonia puris, quæ per balſamica acriora corrigenda & abſtergenda eſt; ſimul tamen affluxus ſanguinis laudabilis promoveri debet; niſi enim tubuli omnes ſatis aperti fuerint, conſolidatio tarde admodum procedit: efficiunt id potiſſimum ſpirituoſa partibus circa abſceſſum applicata. Externa impedimenta ſunt, ſordes in abſceſſum illabentes & aër: hiſce impedimentis tollendis inſerviunt emplaſtra quæcunque, præ cæteris tamen proſunt ea, quæ pluribus particulis balſamicis inſtructa ſunt, quoniam & mundificationem & conſolidationem facilitant.

§. 6. Ubi vero prorſus nulla ſuppuratio expectanda, ſed inflammatio ad ſphacelum aut plenariam partis mortificationem tendit, Medicus quam maxime vigilare debet, ne in plenarium deducatur actum, quare præter interna alexipharmaca, externa balſamica, ſpirituoſa & acria applicare debet, quæ putredinem arcere & vitam partis conſervare valent. Si caro adeſt ſphacelata, ea removeri debet, quo medicamenta partem adhuc viventem attingere queant. Quodſi vero plane corrupta fuerit pars, enſe recidenda eſt, ne pars ſincera trahatur: partem enim plane emortuam neque natura, neque ars ullo modo reſtituere poteſt.

Membrum II.
DE
SERI EXCRETIONE, STAGNATIONE ET CORRUPTIONE.

§. 1.

QUamvis & ſeri abundantia commode ſub Plethoræ univerſalis titulo comprehendi queat, nihilominus tamen, de ejus quantitate excedente, excretionibus, ſtagnationibus & corruptionibus quædam ſeorſim dicere lubet. Serum abundare poſſe, ipſius excretiones in ſtatu ſecundum naturam inſtitutæ ſatis abunde teſtantur, uti ex ſuperioribus patet. Has Ergo excretiones ceu præter naturales minime aſpiciat Medicus, & hinc etiam non imprudenter ſupprimat, ſed excedentes tantum imminuat, minus rite procedentes & ſuppreſſas ſtimulet & promoveat.

§. 2. Sudoris excretio omnium maxime ſolennis eſt, quare ſi hæc nimia copia peccat, Medicus prius probe inquirat in cauſam ejuſdem. Si ſudores fuerint hectici, ad morbum primarium reſpiciat. Sin vero ad imminuendam tantum ſeri quantitatem à natura inſtituuntur & nihilominus excedunt, diaphoretica fixa & nitroſa ſacra ſunt anchora; quamvis & in hecticorum ſudoribus conducant. In omni quoque caſu diluentia, temperantia, Emulſiones &c. proſunt, quæ ſcilicet impetum ⊖ino 🜍rearum partium, à quarum copia ſudores maximam partem dependent, infringere poſſunt.

§. 3. Ad ſeri excretiones liceat quoque referre diarrhœas ſpontaneas, quæ ſi abſque notabili virium diſpendio contingunt, nunquam ſupprimi debent; Spectator hic potius ſit Medicus, & fervorem tantum humorum, qui plerumque junctus eſt per abſorbentia, quibus nitroſa refracta doſi addi poſſunt, temperet. Sin vero excedunt hujuſmodi diarrhoeæ, diaphoretica exhibita omnem abſolvunt paginam. Quodſi

vero

vero partes acres ⊖ino volatiles, quæ alias per diaphoreſin excerni ſolent, per errorem quendam naturæ & inverſo ordine ad inteſtina depoſitæ fuerint, & diarrhœam excitaverint cruentam ſive Dyſenteriam, Medicus errorem huncce omni ſtudio corrigere debet, ne majorem inde labem concipiant inteſtina; quo in caſu præter abſorbentia, temperantia & ipſa quoque nitroſa, cauſticas particulas blande abſtergentia & evacuantia, inter quæ primas tenet Rhabarbarum, proſunt, quæ pro circumſtantiarum ratione repetitis quoque vicibus exhiberi poſſunt; poſtea vero unice proſunt diaphoretica, quæ particulas cauſticas ad cutim propellunt, omnibus vero facile palmam præripit Diaſcordium. Silentio prætereo alias ſeri partim fluxilioris, partim mucoſi excretiones, quarum exceſſum Medicus facile temperare poterit.

§. 4. Cum vero ſerum ſit portio ſanguinis excrementitia, facile liquet ejuſdem retentionem non levia excipere mala; ſi enim hinc inde in variis partibus ſtagnat, ſequuntur Cachexia, Levcophlegmatia, Anaſarca, Aſcites, Hydrocephalus, Hydrops pectoris, Oedema Pedum &c. In quibus malis curandis, cum naturæ motus admodum ſint languidi, Medici opera quam maxime deſideratur. Quare eo potiſſimum reſpiciat, ut ſerum fluxile reddatur, quo per commoda colatoria ſecerni & excerni queat. Quem in finem noduli laxantes & incidentes ab initio proſunt, quoniam ſerum craſſius per inteſtina evacuari optime poteſt: poſtea vero Diuretica & tandem Diaphoretica conveniunt; quos gradus niſi quis obſervaverit, nunquam in affectuum horum cura feliciter procedet. Cum vero fibræ quoque admodum ſint laxæ & robore indigeant, tonica quoque & inprimis ♂tialia rite præparata & prudenter exhibita ſummo cum fructu uſurpantur. Quando autem ſerum ſtagnans in cavitates fuerit effuſum, evacuatio ſeri interdum locum habet, quam natura interdum quoque ſummo cum fructu inſtituit; quem in finem Paracenteſis abdominis, Thoracis, Scroti & Hydrocephali ſectio, ut & pedum Scarificatio inſtitui poteſt; Ubi vero Gangrænæ ſigna jam apparent, ab

ab hiſce operationibus abſtineat Medicus, ne mortem accele-
leret.

§. 5. Serum quoque ſtagnans interdum corrumpitur, unde variæ poſtmodum cutis exulcerationes ſequuntur; in quarum cura hæc potiſſimum à Medico obſervanda ſunt, ut ſerum vitioſum per remedia abſorbentia, diaphoretica, incidentia & balſamica corrigatur, ſic enim poſtmodum à natura eo commodius in convenientibus colatoriis ſecerni & excerni poteſt. In hiſce tamen externe quoque naturæ ſuccurrendum eſt, talibus ſcilicet, quæ abſtergendi & conſolidandi potentiam habent, de quibus conſuli poſſunt Practici. Maxime tamen abſtinendum eſt ab iis, quæ ullo modo impuritates à partibus externis ad internas retropellere poſſunt, quoniam aſthmata & inflammationes partium internarum periculoſiſſimæ ſequuntur.

MEMBRUM III.
DE
MOTUUM EXCESSU ET DEFECTU.

§. 1.

Quamvis motibus in corpore omnia peragantur, nonnunquam tamen ii vel excedunt, vel imminuuntur vel prorſus deficiunt, unde non poſſunt non effectus præter naturales ſequi; In utriſque Medici opera requiritur, in prioribus quidem, ut motus excedentes mitiget, in poſterioribus vero ut motus excitet. Sed in multis horum affectuum Medicus ſæpius oleum & operam perdit, cum enim natura hic potiſſimum peccet, in quam Medicus parum imperii habet, per ſe liquet, Medicum hic loci ſæpiſſime parum vel nihil efficere poſſe: quare etiam in nullo affectuum genere plures quam in hoc morbi reperiuntur incurabiles.

§. 2. Mo-

§. 2. Motus excedentes inter ſe differunt, alii enim fiunt tractione quadam fibrarum pertinaci, ita ut membrum eandem obtineat figuram, quam muſculus contractus ipſi conciliavit: alii autem fiunt cum ſuccuſſione, ſive frequenti & vehementi, ſed momentanea tractione & relaxatione. In utriſque reſpiciendum eſt, an aliqua cauſa materialis ſubſit, quæ Naturæ ad hoſce violentos motus ſuſcipiendos anſam præbeat: frequentiſſime enim hujuſmodi affectibus obnoxii ſunt plethorici & ad ſanguinis ebullitiones proni, inprimis vero diætæ vinoſæ aſſueti: unde etiam nonnunquam ſola ſanguinis miſſione epilepſia vel præcaveri vel mitior reddi poteſt. Nonnunquam etiam vermes in primis viis hærentes, naturæ occaſionem præbent hujuſmodi motus excitandi: nonnunquam etiam miaſmata venenata in petechialibus febribus ut & variolis à peripheria corporis recedentia in cauſa ſunt, quæ natura fortiſſimis motibus expellere conatur.

§. 3. In hiſce Ergo vel mitigandis vel curandis, Medicus ad hujuſmodi cauſas materiales reſpicere debet & ubi plethora peccat, ea inprimis circa novilunia & plenilunia (quipus temporibus hi affectus magis affligunt) vel V. S. vel ſcarificatione vel hirudinibus imminuenda eſt; imo nonnunquam in ipſo Paroxyſmo Vena ſummo cum fructu ſecta fuit. Si vermes in cauſa ſunt, unicum ſæpe purgans Mercuriale omnem tollit epilepſiam. In convulſionibus à petechiis retrocedentibus nonnunquam proſunt alexipharmaca, plerumque tamen hiſce apparentibus mors in propinquo eſt. Quod ſi v. jam in conſuetudinem quaſi abierit epilepſia, remedia vulgaria parum vel nihil efficiunt, & longe efficaciora requiruntur remedia, Naturam ipſam confortantia vel falſam conceptam ideam alterantia, quem in finem Richterus commendat Eſſentiam dulcem ex auro paratam.

§. 4. Eadem curandi difficultas occurrit, quando motus imminuuntur, uti in tremore artuum paralytico, aut ubi prorſus deficiunt, uti in Paralyſi, Apoplexia, & huic affinibus affectibus ſoporoſis: quamvis enim Lethargici aut Comate affecti ſæpius curentur; pauciſſimi tamen Apoplectici & Paralytici

lytici

lytici evadunt. Unde Medico ſemper ante oculos verſetur Regula Practica à Celeberrimo Stahlio Theor. Med. Part. 2. p. 343. Tradita: Quod ſcilicet eorum affectuum, qui naturæ energia non reſtituantur, artificialis & methodica curatio nulla quoque ſit. Et quamvis quædam per fortiores animi paſſiones curatorum occurrant affectuum exempla, nihil tamen commodi inde ſperare poteſt Medicus, quippe cui nulla animi affectus, opere remediorum excitandi conceſſa eſt facultas. Quare hic Medici Practici arbitrio relinquitur negotium, ſi non totum quoad maximam tamen partem. V. Sectiones interdum aliquid efficiunt, interdum vomitoria, interdum externa ſpirituoſa, plerumque tamen fruſtra laborat Medicus.

MEMBRUM IV.
DE
FEBRIBUS.

§. 1.

CUm nullus morbus adeo frequenter corripiat homines & facile quoque ſe aſſociet aliis morbis, quam Febris, ideo etiam res maximi momenti eſt, & magnam Medici poſtulat attentionem; ſi enim naturæ non rite ſuccurrit, ea facile in levibus febribus ſuccumbere poteſt.

§. 2. Maxime autem reſpiciendum eſt ad naturam ipſarum febrium, an ſcilicet natura continuo in expellenda heterogenea materia occupata ſit, an vero certis tantum temporibus ejuſdem expulſionem moliatur. Priori in caſu Medicus continuo vigilare & naturam operantem adjuvare debet, idque omnium maxime in continuarum exacerbatione: cum enim tum temporis naturam cooperantem habeat, longe facilius quoque fine ſuo potiri poteſt. Sed in ipſa exacerbatione probe attendat neceſſe eſt, an natura in motibus excedat, an vero deficiat: exceſſus hujuſmodi frequentiſſime conſpiciuntur in cholericis, cum è contra in melancholicis & phlegmaticis

defe-

defectus magis notentur. Utroque in caſu Medicus naturæ ſuccurrere debet, in priori quidem diaphoreticis fixis, nitroſis, diluentibus, acidulis &c. in poſteriori vero cardiacis & diaphoreticis fixis, quibus tamen volatilia in refracta doſi addi poſſunt, quo natura eo facilius fine ſuo potiri queat. In omnibus enim hiſce febribus Natura materiæ heterogeneæ correctionem, ſecretionem & promptam excretionem intendit. Et cum materia febrilis non tantum in ipſo ſanguine, ſed etiam frequentius in ipſis primis viis hæreat, inibique ob concurrentem bilis acrimoniam magnis turbis ſæpiſſime anſam præbeat, Medicus, ſi natura per diarrhœas ſpontaneas eam non expellit, eidem ferat opem blandis laxantibus: in omnibus enim febribus continuis præſtat alvum lubricam, quam ad ſtrictam eſſe. Imo accuratiſſimi Practici obſervarunt, naturam quoque in febribus exanthematicis nonnunquam ſummo cum fructu diarrhœam excitare: quo ipſo permoti in ipſis quoque petechialibus febribus lenia purgantia ægris præſcripſere.

§. 3. Deinde etiam Medicus probe conſideret naturam febrium continuarum, durationem & inprimis mutationes earundem, quæ plerumque ſeptenariis & ſemiſeptenariis contingere ſolent diebus: & ſi natura hiſce diebus evacuationem quandam molitur, eandem inepta curatione non turbet, ſed potius adjuvet, probe attendendo ad locum, per quem natura excretionem molitur. Ex quo etiam illud maxime neceſſarium fluit, naturam nunquam ad excretionem in febribus exanthematicis cogendam, ſed potius blande adjuvandam eſſe, quo diebus conſuetis illud quod moleſtum eſt, expellere queat. De V. S. in febribus continuis illud in genere notandum eſt, eam quidem præſente Plethora etiam in ſtatu morbi adminiſtrari poſſe, præſtare tamen in principio eam ſecare.

§. 4. In intermittentibus febribus itidem Medici officium requirit, ut in ipſo paroxyſmo naturæ præcipue opem ferat: in hiſce autem materia febrilis, quam Natura magno conatu ejicere cupit, plerumque viſciditate peccat, quare etiam inſignem humorum copiam ad primas vias

 mittit

mittit, ut eo facilius dilui & vel per vomitum vel per diarrhœam excerni poſſit. Quo Ergo natura eo facilius fine ſuo potiri queat, incipiente paroxyſmo incidentia ⊖ina cum diluentibus ægrotis exhibeat Medicus, hæc enim omnem viſciditatem optime reſolvunt: accedente vero calore lenia diaphoretica fixa cum ⊖inis & ⦶ſis remixta frequentius det, quo ſudor eo melius procedere queat, quo citius enim & facilius ſudor excernitur, eo citius etiam & Paroxyſmus & febris univerſum ſuum ambitum abſolvit. Cum vero expulſa etiam materia Natura nihilominus interdum motus febriles excitet, Medicus eoſdem ſedare conetur vulgo ſic dictis ſpecificis Febrifugis, quæ tamen ante quartum Paroxyſmum, aut quando febris impetus aliquando remittit, nunquam exhibeat, ne per imprudentem febris ſuppreſſionem aliis gravioribus morbis anſam præbeat. Remedia quæ Medici intentioni ſatisfaciunt, ſunt potiſſimum China Chinæ, & quæ hancce adhuc ſuperat Chacarilla, utpote quæ & roborando & incidendo agit, cum è contra altera adſtringendo magis operationem ſuam abſolvat, & ſic facile portionem materiæ febrilis partibus includat, quæ poſtmodum vel recidivam vel alia mala cauſatur. Ubi vero motus febriles ſunt languidi & materia eſt admodum viſcida, ab omnibus ſiſtentibus abſtineat, & potius per incidentia & roborantia partim materiam præparet, partim vero naturæ ſuccurrat, quo hoc modo eo facilius materiæ febrilis correctio, ſecretio & excretio contingere queat.

§. 5, In febribus Lentis, quæ plerumque febres tam continuas quam intermittentes male curatas ſequuntur, & hinc etiam earundem typum, quamvis obſcure, adhuc ſervant, potiſſimum ad morbum primarium reſpiciat Medicus, &, ſi forſan adhuc aliquid materiæ febrilis relictum fuerit, illud corrigere & ad exitum diſponere per diluentia & incidentia conetur. In febre autem hectica, in qua plerumque hepar ſimul affectum eſſe probabile mihi videtur, gradus febris hecticæ obſervet an in primo, ſecundo vel tertio verſetur, ſic enim facile perſpiciet, an adhuc naturæ ſuccurrere queat: primo enim

in

in gradu hecticam facile, in ſecundo difficulter, in tertio prorſus non curari, unanimis Practicorum eſt conſenſus. In hiſce febribus, cum totum corpus caleat, & aridum ſit, nulla magis proſunt quam diluentia & temperantia, v.g. Gelatina C.C. cum amygdalis dulcibus parata, decoctum hordei, potus ſufficiens &c. utpote quæ & particulas ♀reas bilioſas in M. S. abundantes temperant & gelatinoſas particulas, quas ♀reæ continuo abſumunt, ſanguini concedunt. Imo hepar etiam, quod in diſſectis cadaveribus utpl. aridum deprehenſum fuit, emolliunt, unde pori denuo aperiuntur, ut bilis, quæ iiſdem conſtrictis in ſanguine permanebat, denuo ſecerni & ad inteſtina deponi queat.

MEMBRUM V.
DE
LÆSIONIBUS PARTIUM SOLIDARUM.

§. 1.

EX hactenus dictis apparet, Naturam in multis morbis Medici ope opus habere, magis autem adhuc deſideratur Medici opera in læſionibus quam plurimis partium ſolidarum, ubi, quamvis Natura etiam aliquo modo concurrat, magis tamen plerumque præſtat Medicus quam ipſa Natura: id quod manifeſte videmus in Luxationibus, Fracturis, Membris incurvatis, Extirpatione partium ſuperfluarum aut corruptarum, Meatuum p.n. occluſione &c. in quibus Natura abſque Medici ope nihil efficere poteſt.

§. 2. Quare in hiſce caſibus membra luxata aut fracta debito modo reſtituat, ac ferulis & faſciis firmet, reliquum vero naturæ committat, hæc enim & hic aliquid agit, quod maximi momenti eſt, partibus enim luxatis ſenſim ſenſimque robur conciliat, ut poſtmodum oſſa in ſitu ſuo naturali conſervari queant: fracta vero oſſa glutine naturali ſive callo ita con-

conglutinat, uteo in loco amplius frangi nequeant. Pari modo ſe res habet in cancroſarum vel ſphacelatarum partium extirpatione, quamvis enim hic Medicus multa præſtet, Natura tamen, uti in aliis, ita & hic concurrit, hæc enim, ſi modo Medicus impedimenta removet, partes conſolidat & carne ſana, quæ injuriis externis reſiſtere valet, claudit. Idem eſto judicium de vulneribus, in quibus Medicus ad deformitatem præcavendam labia vel per ſuturas vel per Emplaſtra glutinantia unit, conſolidationem enim Natura ipſa abſolvit. Ut alia quam plura ſilentio prætercam.

§. 3. Ex hactenus Ergo dictis apparet, Naturam ubique in corpore præſentem eſſe, omnibuſque corporis neceſſitatibus proſpicere, in omni autem ſtatu tam ſano quam morboſo certa Methodo uti, & ſæpiſſime etiam quamvis non ſemper fine ſuo potiri. Quare omnes Medici ſi veri Naturæ filii & Miniſtri eſſe cupiunt, id unice agant, ut hanc Naturæ Methodum memoriæ fortiſſime imprimant, ſic enim officio ſuo quam maxime ſatis facient: qui vero ſecus proceſſerint, & principia ſua non ipſi Naturæ, ſed potius inverſo ordine Naturam præconceptis principiis accommodare volunt, ii certiſſimum illud aliquando experientur: Optimos Theoreticos malos eſſe Practicos.

Hæc B. L. de Operationibus Naturæ in corpore & de Medico ejuſdem Miniſtro hac vice ſufficiant: potuiſſent quidem plura addi, plura exactius tradi: ſed cum ex hactenus dictis B. L. facile perſpicere poſſit, quam difficilis, quam profunda ac quam ampla hæcce ſit materia, facile veniam me impetraturum ſpero, ſi meam imbecillitatem ad exacte tractandam nobiliſſimam hancce materiam & anguſtiam paginarum ad excipiendam eam minus ſufficere libere profiteor. Tibi tandem Summe Naturæ Magiſter & Architecte DEUS T. O. M. ſit Laus, Honor & Gloria in ſempiternum.

) * * * (

D. GEORGII PHILIPPI NENTERI
Practici Argentinenſis

EPISTOLA
DE
STATU MEDICINÆ MODERNÆ

Ad
Nobiliſſimum & Clariſſimum
DOMINUM
JOH. NICOLAUM GROSHOLTZ,
Medicinæ Candid.
DE
MEDICO NATURÆ MINISTRO
Diſputantem.

EX quo ſubtilis ille Philoſophiæ Reformator Carteſius principiis mechanicis Phyſicam ſuperſtruere cepit, non Phyſicæ tantum ſed & Medicinæ facies maxime mutata fuit: Macrocoſmus enim (ut quædam exempli loco proferam) vi horum principiorum mechanicè movebatur, vortices varii in cœlo conſtituebantur: & cum in mentem rationalem & materiam brutam omnia dividerentur, bruta mente carentia mechanicè tantum conſiderabantur, & in meras machinas mutabantur: omnis cognitio ipſis adimebatur cum ſenſibus: canis carnem præ pane eligens aut flagellum fugiens, vi ſolius mechaniſmi hæc omnia peragebat; effluvia enim carnis canis nares intrantia, ſpiritus in papillulis nerveis contentos blande movebant, qui ad cerebrum recurrentes in eo certum quendam excitabant motum, cujus ope Spiritus ad pedes canis movebantur, & muſculos inflabant, undè breviores redditi pedes attollebant, & ſic machinam caninam propius carni admovebant: alii autem ſpiritus eodem momento ſubito ad muſculos oris fluebant, os dilatabant, ac carni propius admotum iterum conſtringebant: Ex flagello vero neſcio qui radii aut quænam effluvia noxia prodibant, qui canem ad fugam capeſſendam diſponebant: nullus hic appetitus, nulla electio, nullus metus, ſolus mechaniſmus in cauſa erat; quot enim in animalibus viſcera, tot quaſi rotæ, quot nervi, tot funes, quot muſculi, tot vectes: nulla hic requirebatur anima, aër ex innumeris partibus ramoſis compoſitus cum interſperſo æthere elaſticus, ad motus hoſce inſtituendos & dirigendos ſufficiebat. Non contentus erat Carteſius cum aſſeclis hâc brutorum transformatione, hominem quoque mutabant, anima per plura ſecula corporis gubernatrix credita, de ſolio deturbabatur, ſedes ejus mutabatur, ſordidæ cerebri glandulæ pineali, ſeu cerebri peni includebatur, inter cerebri nates & anum reſidere cogebatur: quo vero per ſenſus externos objecta externa cognoſcere poſſet, nervorum principia novo prorſus modo ad glandulam pinealem dirigebantur: hic anima tantum COGITABAT, unita quidem erat corpori, ſed parva tantum ipſi concedebatur potentia in corpus ſuum, corpus vitam propriam vivebat, mechanicè omnia procedebant uti in molendino; anima non amplius intelligebat linguam corporis, nec hoc animæ linguam, undè ſpiritibus interpretibus opus erat. Humores corporis tanquam

con-

congeries particularum triangularium, quadrangularium, rotundarum, oblongarum &c. conſiderabantur, & ut eò facilius per viſcerum poros moveri poſſent, pori quoque mutabantur, undè in hocce viſcere triangulares, in illo alii ſupponebantur. In medicamentis itidem hujuſmodi variæ hamatæ, polyedræ, acutæ & neſcio quæ aliæ ſupponebantur, ut eò comodius rodere, vellicare, irritare &c. poſſent. Hæcce omnia ut veritati conſona eſſe demonſtrarent, varia inſtrumenta, antlias, ſiphones, thermometra &c. producebant. Hæc & multa alia ceu ſummè proficua & maxime neceſſaria exclamabant, & conſentientibus Medicis in Scholas introducebant: & cum apud Veteres nihil horum reperiretur, ignorantiæ accuſabantur: Natura morborum curatrix ab iiſdem introducta ceu Idolum rejiciebatur, criſibus non amplius opus erat: nulla hic hiſtoriæ morborum fiebat mentio, omnes in eo toti erant, ut rationes ex hâc Philoſopbia redderent Phænomenorum in Medicina occurrentium: & cum per omnia principia hæcce non quadrarent, res potius ipſæ quam rationes negligebantur: undè ſenſim eveniebat, ut experientia rerum magiſtra indomitæ rationi poſtponeretur; nulla amplius Veterum & Hippocratis ipſius erat Authoritas, falſitatis & abſurditatis ab iis arguebatur, qui ne primis quidem labris Medicinam deguſtarant; ut alia quam plura ſilentio prætercam.

Hæc erat, Nobiliſſime Domine Candidate, ſuperioribus temporibus Medicinæ facies, quam ſi noſtris temporibus multum mutatam credis, falleris quam maxime, eadem enim adhuc luditur fabula: quo vero eò melius perverſum Medicinæ modernæ ſtatum comprehendere queas, ab ovo, quod ajunt, rem ordiar: nil autem dicam de lingua Latina atque Græca Medico ad facilius addiſcendam Medicinam maxime neceſſaria, nil proferam de Logica, Methaphyſica aliiſque ad Medicinam parum conferentibus: dicam potius de iis quæ propius cum Medicina habent aut ſaltem habere debent commercium: Phyſica inter hæcce primas tenet, & etiam vulgò ceu fundamentum Medicinæ primarium ſupponitur: allegatur hunc in finem Hippocr. Lib. de Sterilibus ubi Medico præcipit: *Conare ut Phyſicus evadas.* Cum vero Phyſica moderna tota quanta ſit mechanica, ac ideò etiam Matheſin præſupponat, facilè perſpicies & Medicinam noſtram mechanicam eſſe & ad explicanda varia phænomena particulis variis, vectibus, funibus, antliis, ſiphonibus &c. opus habere. Quamvis autem hæc hodierno die ita firmiter ſtabilita ſint, ut de iiſdem dubitare, ferè piaculum ſit, nihilominus tamen, ſi res diligentius examinatur, facilè apparet, non ſine ratione dubi-

tari poſſe de veritate hujus ſuppoſiti. Hippocrates enim quando Phyſicam Medico commendat, non de Univerſali, ſed de Particulari Phyſica Hominis loquitur, expreſſe enim dicit l.c. §.18. *Cæterum conare ut Phyſicus ſis, ad hominis habitum ac robur reſpiciens.* Quis autem exindè non videt, ſenſum Hippocratis, de natura humana tantum loquentis, nimis extendi. Præterea ſi inquirimus in uſum, quem Medicus exindè haurit, tantus non eſt ac vulgò ſupponitur: quam enim utilitatem Medicus habere poteſt ex doctrina Principiorum Phyſicorum quorumcunque? quid ex doctrina qualitatum, ſono, lumine reflexo & refracto? cui bono ſyſtema mundi Tychonianum, Copernicanum? cui bono magnitudo & diſtantia Solis, Lunæ, Mercurii, Saturni, Jovis eorumque Satellitum: quamnam utilitatem expectare poteſt ex controverſiis de loco & tempore? cui bono controverſiæ de Terra, an planeta ſit, an rotunda, an ovalis? an Cometæ ſint ſtellæ novæ, an vero eandem cum reliquis originem habeant? quid prodeſt materia ſtriata Carteſii, ferrum verſus magnetem protrudens? quid ignes ſubterranei terræ motus producentes? quid controverſiæ de tonitru? ut infinita alia taceam, quæ in Praxi Medica idem valent ac Ars Pictoria. Noli tamen credere, ac ſi Phyſicam contemnam & prorſus inutilem Medico cenſeam, Phyſica per ſe conſiderata eſt Scientia jucundiſſima, & non pauca in ea deprehenduntur, quibus Medicus carere nequit; quæ enim h.l. prolata fuere, ea tantum, quæ Medico non ſunt neceſſaria, concernunt. Si vero multa ſunt in Phyſica quæ Medico impedimento ſunt, non minor numerus occurrit in Botanica; hanc Medico neceſſariam eſſe omnes quidem largiuntur, ſed ſi ſimpliciter id intelligunt, plus damni, quam emolumenti indè expectabit Medicus; nam ut nil dicam de diſſidiis Botanicorum, dum alius hoc, alius alio modo plantas dividit, quodnam commodum Medicus Practicus percipit ex diviſione florum in Monopetalos, Tripetalos, Hexapetalos, eoſque vel Barbatos, Barba ſimplici, diviſa quadripartita, vel Galeatos vel Clauſos! quid ad Medicum, an caulis ſit Triquetrus, Quadranguloſus? an folium ſit Laciniatum, Serratum, Denticulatum? an Capſulæ ſint Siliquoſæ, an Siliculoſæ, eæque vel aſperifoliæ, verticillatæ, Bicapſulares, Tricapſulares? ſufficit Medico cognitio virtutis officinalium plantarum, ultra quam Botanica Medica non extendi debet.

Quid dicam de Anatomia & Chymia? Anatomicus ſuam ſcientiam, Chymicus itidem ſuam commendat, & uterque exactam notitiam à Medico poſtulat, ſed quam plura & in hiſce artibus reperiantur ſuper-

ſlua, è quibus parum utilitatis Medicus percipere poteſt, cordati Practici jamdudum agnovere.

Et ut propius jam ad ipſam Medicinam accedam, quot inania quæſo deprehenduntur in Phyſiologia, quam tamen maxime excultam plerique exiſtimant, nil minus enim eſt quam Medica Phyſiologia: Phyſica potius eſt hominis centemplatio, ex qua Medico Practico pauciſſima aliquam afferunt utilitatem. Cui bono enim prolixæ iſtæ tractationes de ſenſibus tam internis, quam externis? cui bono diſceptationes de abſtruſo conceptionis negotio? cui bono confuſa & prolixa tractatio de ſpiritibus animalibus? ut alia taceam. Quid de Pathologia ipſa dicam; quæ tamen baſis Praxeos eſſe debet? quot inania & in hacce reperiuntur, fere enim tota Generalis tractatio inanis eſt: quam inanes ſunt controverſiæ, an morbus ſit ſubſtantia an accidens? quam inanes ſunt innumeræ generales morborum diviſiones? quot ſuperfluæ diviſiones occurrunt in claſſe morborum conformationis? quid Medico intereſt, an cauſa ſit per ſe, an per accidens, an poſitiva an privativa? & quæ ſunt alia. De Semiotica Medico Practico maxime neceſſaria quid dicam? negligitur hæc à quam plurimis; Prognoſis, quæ Medicum reddit verè ἰσόθεον, apud plurimos eſt res obſcura: verbo uti in aliis exceſſus, ita in hacce defectus reprehenſionem meretur.

Qui de veritate hujus aſſerti dubitat, evolvat ſolummodo Authores Practicos Recentiores: quæ enim in multis hiſtoriæ morborum eſt ſterilitas, præter pauca ſigna diagnoſtica & Prognoſtica nihil ibidem notatu dignum reperies: parce admodum & ſuperficiarie antecedentium & concomitantium fit mentio; de morborum exitu ſive ſalutari ſive funeſto, de eorum converſione in alios morbos, de ſignis & cauſis hujus mutationis, altum plerumque eſt ſilentium: de longitudine pariter ſpeciali morborum, de ſignis perpetuo morbum concomitantibus, deque aliis reſpectu temperamentorum & anni temporum certis morbi temporibus ſuperverientibus pauciſſimi loquuntur; quæ omnia tamen, quam utilitatem in Praxi vera habeant, ii, qui altius introſpexere aut intro ſpicere in Praxin Medicam geſtiunt, intelligunt.

Quis Pharmaciæ ſit ſtatus jamdudum cordati Practici conqueſti ſunt; hæc ſi breviſſimis verbis deſcribi debet, eſt nil niſi farrago plurimorum & inconditorum remediorum, quam quilibet pro lubitu auget, in qna tamen remediorum copia maxima inopia laboramus. Quod de Semiotica dictum eſt, valet quoque de Chirurgia, plerique Medicorum

eam ceu artem Chirurgis cenceſſam conſiderant, & hinc eam negligunt; Chirurgi verò quantos in ea faciant progreſſus triſtis docet experientia.

Hæ ſunt partes quibus Medicus opus habet, ſi vero exactè eas conſiderabis & inutilia ab utilibus ſeparabis, facili negotio deprehendes ad nil magni totam Medicinam recidere & quamvis de Medicina maxime exculta gloriemur, nihilominus miſerrimum ejus eſſe ſtatum facilè perſpicies. Querelas quotidie audimus, Medicum parum utilitatis ex Theoria haurire poſſe, Bonum Theoreticum malum eſſe Practicum: hunc vel illum eſſe Optimum Anatomicum, Phyſicum Celeberimum, Botanicum incomparabilem & nihilominus in Praxi eſſe infelicem: quænam quæſo alia eſt cauſa, quam incondita Theoria cum Praxi non cohærens. Optandum ſane eſſet, ut cordatis Viris Sydenhamio, Baglivo, Stahlio aliiſque patulas præberemus aures & innumeros Medicinæ nævos agnoſceremus, ſed ſurdis plerumque narratur fabula: nimis rigoroſi hi ſunt monitores, obſcuritatis arguuntur, aliiſque convitiis proſcinduntur: unde etiam non eſt mirandum, ſi in Praxi nullus fit progreſſus. Plerique enim contenti ſunt ſuperficiaria morborum cognitione & cauſarum morbificarum fictione, altius autem introſpicere ſuperfluum exiſtimant: ſufficit illis, ſi formulas varias morbis opponere, & vel acidum quippiam vel auſterum vel neſcio aliud inconditum quid ubique prætendere poſſunt. Altior ſanè res eſt Praxis Medica, quam quidem vulgò cenſetur, quæ attentam ubique meretur conſiderationem. Veteres id jam dudum agnoverunt, undè etiam omnia phænomena morborum fideliſſime conſignarunt: quam ob rationem etiam pluris æſtimo unicum è Veteribus, quam centum Recentiores Medicos Philoſophos; Evolvat quis Foreſtum, Piſonem, Mercurialem, Ballonium, Lælium à Fonte alioſque, & facilè me veritatem dixiſſe deprehendet.

Si E. Progreſſus in Praxi fieri debet, ante omnia ad naturam corporis humani attendendum eſt & videndum, qua methodo ea utatur in conſervatione corporis ſui, & quibus modis morbis obviam eat: deindè, conſiderandum quibus modis naturæ ſuccurri poſſit, quænam remedia naturæ intentioni ſatis faciant & quæ ſunt alia. Sed cùm Tua, Nobiliſſime Domine Candidate, de hiſce prolixe agat Diſſertatio, plura addere ſuperfluum foret: Perge in hoc ſtadio & aſſidua diligentia in Naturæ methodum inquire, ſic enim aliquando verus Naturæ fies Miniſter. Vale.

Dabam è Muſæo
die 18. Febr.
1713.